

7.9.2020

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS 2019

Johdanto kaupunginhallituksen lausuntoon

Tornion kaupungin tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2019 käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 15.6.2020 § 46.

Kaupunginvaltuusto merkitsi arviointikertomuksen tiedoksi ja lähetti sen edelleen kaupunginhallitukselle toimenpiteitä varten.

Lisäksi kaupunginvaltuusto pyysi kaupunginhallitukselta lausunnon (Kuntal. 121 §) syyskuun 2020 loppuun mennessä siitä, mihin toimiin sen johdosta on ryhdytty.

Keskushallintopalvelut on koonnut kaupungin toimialojen lausunnot tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa huomioimiin asioihin.

Kaupunginhallitus käsittelee lausunnon kokouksessaan 7.9. ja kaupunginvaltuusto 28.9.2020.

Keskushallintopalveluiden lausunto

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt arviointikertomuksen sivulla 14 huomiota henkilötyövuosien vähenemiseen ja saman vuoden aikana ostopalveluiden kasvamiseen. Jotta mahdollisesta korrelaatiosta näiden toimenpiteiden välillä saadaan luotettavaa tietoa, tulisi henkilöstöresursoinnissa ja ostopalveluissa tapahtuneita muutoksia tarkastella yksityiskohtaisemmin.

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt arviointikertomuksen sivulla 19 huomiota (vetovoimainen rajakaupunki) elinkeinotoimen tehokkuuden mittaamiseen ja erityistä painoarvoa on toivottu asetettavan syntyneiden työpaikkojen tuottavuuden mittaamiseen. Vastaavasti arviointikertomuksessa todetaan työpaikkojen sekä muiden puitteiden tärkeys osana kaupungin veto- ja pitovoiman kasvattamista.

Keskushallintopalveluiden lausuntona voidaan todeta seuraavaa. Elinkeinoelämän kehittymistä kuvaaviin mittareihin sekä kaupunkikonsernin tarjoamien elinkeinopalveluiden tuottavuuden ja tehokkuuden mittaamiseen

7.9.2020

kiinnitetään toiminnassamme jatkuvasti huomiota. Mittareita myös kehitetään. Asiaa on syytä tarkastella jälleen uuden kaupunkistrategian ja siitä johdettavan elinkeino-ohjelman (ml. kehittämissopimus) yhteydessä.

Veto- ja pitovoiman teemoihin liittyen kaupunki on osallistunut viime aikoina lukuisiin tutkimuksiin, joiden kautta on saatu ajankohtaista ja tutkittua tietoa: kuntalaistutkimus, kaupunkistrategian väliarviointi, muuttohalukkuustutkimus, seutukaupunkien vetovoimatutkimus, yrittäjien kuntabarometri jne. Käytännön toimenpiteinä ovat olleet mm. kaupungin brändiuudistus, matkailun Master plan, kaupunkistrategian mukaiset kärkihankkeet, osallisuuden kehittäminen, oppilaitosyhteistyön tiivistäminen/kumppanuussopimukset ja tapahtumatuotanto. Lausuntonaan keskushallintopalvelut toteaa, että eri asioiden toimeenpano on edelleen monin osin kesken ja uusiakin toimenpiteitä tarvitaan.

Arviointikertomuksen sivulla 20 esitetty diagrammi Tornion yöpymisvuorokausien määrästä on virheellinen. Todellisuudessa esimerkiksi vuonna 2019 Torniossa kertyi 59 250 majoitusvuorokautta (+7,5 %). Myös vuoden 2019 väestötilasto on virheellinen, sillä Torniossa oli vuoden lopussa Tilastokeskuksen mukaan 22 602 asukasta.

Arviointikertomuksen sivulla 23 (yhteistyö ja kansainvälinen toiminta) on arvioitu Tornion kaupungin kansainvälistä yhteistyötä monin paikoin kriittisesti. Tornionlaakson neuvoston osalta vuodelle 2019 osui henkilöstövaihdos ja tämä näkyi kuntayhtymän toiminnassa, kun yhtymän hallitus joutui käymään läpi useita epäselviä asioita takautuvasti. Vuonna 2020 Tornionlaakson neuvosto on ollut näkyvästi esillä ja toiminta on ollut aktiivista koronasta huolimatta (tai juuri siksi). Perämerenkaaren osalta uuden yhdistyksen perustaminen viivästyi ja näkyi yhdistyksen toiminnassa.

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt arviointikertomuksen sivulla 25 (talous- ja logistiikkapalvelut) huomiota joukkoliikenteen ja kaupunkilinjan kehittämiseen kaupungissa. Lokakuussa 2018 kaupunki päätti keskittää kaupunkilinjan keskeiselle kaupunkialueelle ja lisätä vuoroja. Tammikuussa 2019 ns. Outokummun linja lakkautettiin ja maaliskuussa aloitettiin kaupunkilinjan liikenne uudistettuna (mm. vuorotarjontaa lisättiin merkittävästi ma-pe). Syyskuussa 2019 asiakasmäärät alkoivat kasvaa ja 11/18-11/19 kasvua oli +14 %. Matkakorteilla tehtävät matkat vähenivät. Vuoden 2019 kokonaismatkamäärä jäi alkuvuoden muutosten takia alhaiseksi ja iltaisin ei ole ollut vuoroille kysyntää. Kertalipun hinta on ollut alhainen. Raide- ja lentoliikenteen osalta kaupunki on tehnyt edunvalvontatyötä, joka jatkuu edelleen.

7.9.2020

Tarkastuslautakunta toteaa arviointikertomuksen sivulla 26, että liikuntatoimen asiasisältöjä tulee kytkeä tiiviimmin hyvinvointityöhön. Hyvinvointiryhmässä on jäsenenä liikuntavastaava ja painopistealueet ovat strategian sekä johtoryhmän linjausten mukaisesti vahvasti osallistumista ja liikunnallista elämäntapaa tukevia. Tähän liittyen, tarkastuslautakunta toteaa samalla sivulla, että Lapin aluehallintoviraston myöntämien avustusten kohdentuminen vähävaraisten perheiden lasten harrastuksiin ei ole ollut ongelmattonta. Alkuvuodesta sopimuksen tehneet seurat ovat hyväksyneet tukikriteerit täyttäneiden hakemusten ja annetun määrärahan puitteissa lapsia mukaan harrastuksiin ja Perheiden talo on välittänyt tietoa verkostoissaan. Tiedottamista ja ohjausta myös kaupungin yksiköissä on tehostettu, jotta tarkastuslautakunnan esille nostamat yhdenvertaisuus, tasa-arvo sekä yksityisyydensuoja toteutuvat, ja tuki tulee ohjattua sitä aidosti tarvitseville lapsille.

Talousarvion 2019 mukaan tavoitteeksi on asetettu vakituisen ja määräaikaisen henkilöstön vähentäminen. Tarkastuslautakunta toteaa arviointikertomuksen sivulla 28, että tavoitteessa ei onnistuttu. Kun linjataan henkilöstön vähentämisen tavoitteesta, tulisi samalla käydä keskustelu siitä, mitä tämä tarkoittaa kaupungin tuottamien palveluiden näkökulmasta. Tietyillä palvelualueilla henkilöstötarve tulee kasvamaan tulevaisuudessa, kuin vastaavasti joillain palvelualueilla henkilöstötarve on laskusuhdanteinen.

Sijaisten palkkaaminen vaikuttaa määräaikaisten palvelussuhteiden määrään ja täyttääkseen lakisääteiset tehtävänsä, on työnantajan useassa poissaolotilanteessa välttämätöntä palkata sijainen poissaolon ajalle. Sijaisia palkataan vain hyvin perustellusta syystä.

Kaupunkikonserni

Tarkastuslautakunta on arvioinut tarkastuskertomuksen sivuilla 51-55 konserniyhteisöjä.

Tornion oppilasasuntolat, Palveluasunnot Oy ja Veljeskoti

Tarkastuslautakunta on arvioinnissaan pitänyt järkevänä toimenpiteenä Tornion Oppilasasuntola Oy:n sekä Kiinteistö Oy Tornion Veljeskodin fuusioimista Tornion Palveluasunnot Oy: öön

Vastine:

7.9.2020

Tornion Oppilasasuntola Oy:n sulautuminen Tornion Palveluasunnot Oy: öön ja yhtiön lakkauttaminen tapahtuu vuoden 2020 loppuun mennessä. Kiinteistö Oy Tornion Veljeskoti on fuusioitu 1.4.2020 alkaen Tornion Palveluasunnot Oy: öön. Kiinteistö Oy Tornion Veljeskodin tase 31.3.2020 on siirretty fuusiotilin kautta Tornion Palveluasunnot Oy:n kirjanpitoon 1.4.2020 ja Veljeskodin talousarviosta on 9/19 otettu Tornion Palveluasunnot Oy:n talousarvioon mukaan.

Koska toiminta on laajentunut, on konsernijaosto päättänyt esittää kaupunginvaltuustolle, että myös Tornion Palveluasunnot Oy:lle asetetaan talousarviotavoitteet vuodelle 2021.

Tornion vuokra-asunnot Oy

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota Tornion Vuokra-asunnot Oy:n tavoitteisiin ja todennut että Tornion Vuokra-asunnot Oy ei päässyt tavoitteeseen luottotappioiden pienentämisen ja vuokrausasteen nostamisen osalta. Myös luottotappioiden osuus nousi yli tavoitteen. Yhtiössä on kuitenkin tehty merkittäviä toimenpiteitä luopumalla asuntokannasta, jollaiselle ei ole käyttöä ja investoimalla asuntoihin, joiden tarve on korkea, kuten Ruskakotiin. Haasteena on ollut ylitarjonta.

Vastine:

Konsernijaosto on pyytänyt Tornion Vuokra-asunnot Oy:ltä pitkän tähtäimen toimenpidesuunnitelmaa. Suunnitelmassa tulisi ottaa huomioon seuraavat asiat;

1. Tornion Vuokra-asunnot Oy tekee pitemmän aikavälin suunnitelman vuositasolla, jossa tuodaan esiin peruskorjaustarve, purku, myynti ja lainataso.
2. Tornion Vuokra-asunnot Oy ryhtyy toimenpiteisiin korjausvelan laskennan yhtenäistämiseksi Tornion kaupungin kanssa. Kaupunki ohjeistaa toimitusjohtajaa kokonaissuunnitelman teossa.
3. Kun Tornion kaupunki ryhtyy valmistelemaan asuntopoliittista ohjelmaa, mahdollisessa valmistelutyöryhmässä on tärkeää olla Tornion Vuokra-asunnot Oy:n edustus. Ohjelmassa huomioidaan koko kaupungissa oleva asuntokanta.

Toimenpiteistä on pyydetty selvitys 30.9.2020 mennessä.

Konsernijaosto on myös päättänyt esittää valtuustolle, että Tornion Vuokra-asunnot Oy:n vuoden 2021 tavoitteisiin lisätään jo tälle valtuustokaudelle

7.9.2020

omistajan asettama tavoite lainanoton hillitsemisestä ja lainamäärän asteittaisesta alentamisesta. Vuokratasoa tulisi myös tarkastella yhtiön korjausinvestointien, taloustilanteen sekä asuntojen kunnan ja sijainnin perusteella. Lisäksi yhtiön toiminnan ja investointien suunnitelmallisuutta on tärkeää parantaa huomioimalla syksyllä valmistuva pitkäntähtäimen suunnitelma peruskorjauksista.

Tornion Keilahalli Oy

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota Tornion Keilahalli Oy:n talousarvion mukaisen investointien toteutumiseen ja todennut että uudet keilat hankittiin, mutta toiminnan kehittämisen osalta tilinpäätöksessä ei ole tuloksia. Tarkastuslautakunta on todennut, että aikaisemmassa arviointikertomuksessa se on esittänyt Keilahallin liittämistä liikuntatoimeen, jolloin saataisiin paremmin hyödynnettyä tätä kaikenikäisten harrastusmahdollisuutta. Tarkastuslautakunnan mielestä on erittäin merkittävää säilyttää tämä toiminta ja nähdä se mahdollisuutena uuden kehittämisessä.

Vastine:

Konsernijaosto on päättänyt suositella keilahalliyhtiön hallitukselle, että se pyrkisi jatkamaan vielä edellisen yrittäjän kanssa keilahallin toimintaa seuraavan kauden ajan (9 kuukautta). Näin jäisi aikaa pitemmän tähtäimen suunnitelman valmisteluun keilahallin toiminnan turvaamiseksi.

Työvoimalasäätiö

Tornion Työvoimalasäätiölle on tehty talouden tasapainottamissuunnitelma.

Talouden tasapainottaminen

Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen sivulla 56 todetaan, että *”talous tulee tasapainottaa ja sitä tulee seurata aktiivisesti. Investointiohjelma tulee laatia siten, että investoinnit voidaan tehdä suurimmaksi osaksi tulorahoituksella, jolloin vieraan pääoman tarve vähenee”*.

Keskushallintopalveluiden lausuntona todetaan, että talouden tasapainottamiseksi on jo käynnistetty ensimmäisen vaiheen toimenpiteitä eli toteutettu kaupunginhallituksen iltakoulu ja valtuustoseminaari syksyllä 2020. Lisäksi on tilattu mittava ajankohtainen aineisto kaupungin taloudellisesta

7.9.2020

tilanteesta USO5 -hankkeen puitteissa. Aineistoja hyödynnetään mm. vuoden 2021 talousarvion valmistelussa.

Investointien tulorahoitusprosentin tulisi olla vähintään 50,1 %, jotta investoinnit voitaisiin tehdä suurimmaksi osaksi tulorahoituksella. Huomioidaan asia talousarviovalmistelussa.

Hyvinvointipalveluiden lausunto

Tarkastuslautakunnan mukaan olisi syytä kiinnittää huomiota vanhuusväestön hoitoisuuteen palvelutarvetta ja tukea määriteltäessä. Tästä tulisi olla selkeät mittarit ja kartoitusta jatkuvana prosessina.

Kasvavaan palvelutarpeeseen on vastattu kehittämällä kotikuntoutusta ja muuttamalla palvelurakennetta kohti kevyempiä (esim. tavallinen palveluasuminen) ja kustannustehokkaampia (mm. palveluseteli) ratkaisuja. Palvelujen lisäys tapahtuu suunnitelmallisesti, tilastotietoja hyödyntäen annettujen taloudellisten resurssien puitteissa ja kustannustehokkaita ratkaisuja etsien. Tehtyjä ratkaisuja arvioidaan valtakunnallisen ikäihmisten laatusuosituksen avulla ja palvelujen määrää seurataan mittareina valtakunnalliset tavoitteet 75 vuotta täyttäneiden palvelurakenteista.

Ikäihmisten palvelujen tarve arvioidaan moniammatillisesti toimintakykykartoituksella (mm. RAI, CERAD) ja palveluja myönnetään sosiaali- ja terveyslautakunnan hyväksymien myöntämisedellytysten mukaisena. Asiakkaiden/asukkaiden palvelutarvetta seurataan vähintään puolen välein päivitettävän palvelu-, hoito- ja kuntoutumissuunnitelman avulla.

Palvelusetelin käyttöä lisättiin ja myös palveluasumisen paikkoja lisättiin. Toimialalla vahvistettiin ikäihmisille suunnattua palvelua, kun 20-paikkainen palveluasumisen yksikkö Ruskakoti otettiin käyttöön syksyllä 2019. Tilinpäätöstietojen mukaan ikäihmisille tarkoitettua palvelua parannettiin myös lisäämällä kotihoitoon resursseja, jotta mahdollisimman moni voisi asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Tarkastuslautakunnan tiedossa on ainoastaan fysioterapeutin resurssi, joka kotihoitoon on lisätty Toimiva kotihoito Lappiin -hankkeen kautta. Sen kustantaa Vappu ja Oskari Yli-Perttulan säätiö. Geronomin tehtävänimikkeelle muutettiin hoitajan toimi, joten tältä osin kotihoitajien resurssit kaupungissa vähenivät. Tavoitteen toteutumista resurssien lisäyksen osalta on siis syytä tarkastella kriittisesti.

Kotihoidon palvelusetelimäärärahaa on lisätty, jotta on voitu vastata palvelutarpeeseen. Kotihoidon palveluista on n. 80 % omaa toimintaa ja 20 % palvelusetelillä järjestettyä. Ruskakodin avaamisen yhteydessä lisättiin kotihoidon henkilöstöä määräaikaisena. Kotihoitoa on kehitetty myös perustamalla vuoden 2019 muistikoordinaattorin toimi, jonka vastuualueena on

7.9.2020

kotona asuvien muistisairaiden ja heidän läheistensä hyvinvointi tavoitteena pidentää muistisairaana kotona asumisen aikaa. Muistikoordinaattori on myös kotihoidon henkilöstön konsultti muistiasioissa.

Vuonna 2019 kotona asui 90,9 % 75 vuotta täyttäneistä. Lukuosuus oli pienempi edelliseen vuoteen verrattuna. Suunnitelmallisella kevyemmän palvelurakenteen lisäämisellä yhä useampi ikäihminen voi asua kotona/kevyessä palveluasumisessa entistä pidempään.

Sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen kehittämisessä mm. poikkihallinnollisen yhteistyön avulla ei varsinaisesti ole saavutettu kehitysaskelia. Tilinpäätökseen ei ole tarkkaan kirjattu tavoitteiden onnistumista ja toimiala itsekin arvioi, että suunniteltua tavoitetta ei ole saavutettu.

Ainoastaan sosiaalipäivystystä on pyritty kehittämään yhteistyöllä Rovaniemen kanssa siirtämällä virka-ajan ulkopuolinen päivystys Rovaniemelle vuoden 2020 puolella.

Lapsiperheiden palveluja on kehitetty poikkihallinnollisesti (esim. neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistapaamiset lapsiperheen kanssa) ja kolmannen sektorin kanssa (esim. Perheiden talon palvelut).

Ikäihmisten hyvinvointia lisääviä toimenpiteitä on kehitetty niin poikkihallinnollisesti kuin yhteistyössä kolmannen sektorin ja seurakunnan kanssa (mm. etsivä vanhustyömalli on otettu käyttöön, kirjaston kotiin toimitettavat palvelut). Vanhusten viikon tapahtumat on järjestetty yhteistyössä eri hallinnonalojen, srk:n ja kolmannen sektorin kanssa.

Virka-ajan ulkopuolisen sosiaalipäivystyksen järjestäminen yhteistyössä Rovaniemen kanssa on helpottanut alueellisen sosiaalipäivystyksen tilannetta ja sosiaalityöntekijöiden rekrytointia sosiaalipäivystykseen. Rovaniemen sosiaalipäivystys hoitaa noin 70% päivystystapauksista.

Tarkastuslautakunta arvioi henkilöstöjohtamista ja henkilöstön osaamisen kehittämistä ja lisääntyneitä sairauspoissaoloja

Hoitotyön kuormittavuus lisää sairastavuutta työntekijän ikääntyessä. Sijaisten saatavuusongelmaa on jo pitkään ollut muualla Suomessa, nyt se on konkretisoitunut myös Torniossa. Kotihoidon sijaistarpeen helpottamiseksi on vuonna 2020 perustettu kuusi uutta hoitajan tointa (hoitajapooli). Sijaisten saatavuusongelma näkyy myös siinä, etteivät suunnitellut koulutukset välttämättä toteudu. Hoitotyöhön tarvitaan useimmiten sijainen myös koulutuksen ajalle.

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota huostaanottojen, lastensuojeluilmoitusten määrän lisääntymiseen ja nuorten päihteidenkäyttöön.

7.9.2020

Huostaanottojen määrä ei ole lisääntynyt alkuvuodesta, mutta kiireellisten sijoitusten määrä on lisääntynyt. Syynä usein vanhempien päihteiden käyttö tai nuorten oma päihteiden käyttö.

Nuorten omaehtoinen käyttäytyminen on lisääntynyt yleisesti. Myös sijoituspaikoissa henkilökunnan päälle käymiset ja lasten karkaamiset ovat lisääntyneet. Sosiaalipäivystäjä voi joutua tekemään kiireellisen sijoituksen, näitä tapauksia on ollut muutama alkuvuodesta. Yleensä lapsen oma sosiaalityöntekijä arvioi arkena ja neuvottelee sijaishuoltopaikan sopivuudesta. Tällöin kyseeseen tulee suunnitelmallinen sijaishuoltopaikan muutos päätöksineen.

Useilla vanhemmilla vanhemmuus on hukassa, vanhempi haluaa olla kaveri lapselleen eikä uskalla asettaa selkeitä rajoja. Lapsilla usein vuorikausirytmit ym. arjen asiat ja tavat hukassa. Jo leikki-ikäisillä lapsilla saattaa olla häiriökäyttäytymistä sekä koulussa että kotona (väkivaltaisuus, tavaroiden rikkominen). Lasten pahoinvointiin vaikuttaa vanhempien vaikeat, pitkäkestoiset eroriidat. Vanhemmat riitelevät ja haukkuvat toisiaan lasten kuullen.

Ylisukupolvittuneisuus näkyy lastensuojeluperheissä. Vanhemmat eivät osaa toimia vanhimpana ja heillä usein myös heikkolahjaisuutta ja ongelmia, esim. mielenterveyden suhteen.

Koronan vaikutuksesta lastensuojelu-ilmoitusten eikä huostaanottojen määrä ole lisääntynyt merkittävästi edelliseen vuoteen verrattuna.

Sivistyspalveluiden lausunto

Sivistyslautakunnan alaisen toiminnan osalta tarkastuslautakunta nostaa esiin alenevan oppilasmäärän vaikutukset koulujen oppilasryhmiin ja opettajatarpeeseen. Lautakunta esittää selvityksen tekemistä asiasta ja suunnitelmaa tulevaisuuden varalle. Tähän työhön on jo ryhdytty ja esimerkiksi Arpelassa on siirrytty yhdysluokkaopetukseen. Lisäksi rekrytoinnissa on asia huomioitu täyttämällä osa luokanopettajan viroista määräaikaikaisena ja muuttamalla aineenopettajien virkanimikkeitä päätoimisiksi tuntiopettajiksi.

Varhaiskasvatuksessa tarkastuslautakunta näki 2-vuotiaiden yhteisessä tapaamisessa, jossa ovat mukana neuvola ja varhaiskasvatus, eriarvoistavia piirteitä. Tämä käytäntö koskee vain niitä lapsia jotka ovat päivähoitossa ja lautakunta esitti kattavuuden lisäämistä myös kotona oleviin lapsiin. Varhaiskasvatussuunnitelma tehdään vain varhaiskasvatuksen piirissä oleville lapsille ja näin ollen toimintaa ei laajenneta.

Varhaiskasvatuksessa palveluntarve kasvoi, vaikka lapsimäärä koko kaupungissa pieneni. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa yksityiseltä toimijalta

7.9.2020

on ostettu varhaiskasvatuspaikkoja yli valtuuston linjaaman 20 % osuuden. Tähän tarkastuslautakunta on puuttunut. Taustalla on omien paikkojen riittämättömyys ennakoitua suuremman kysynnän vuoksi. Tällä tavalla toimien on kuitenkin pystytty tarjoamaan hoitopaikka lain puitteissa. Tarkastuslautakunnan peräämä alueellinen tasa-arvo hoitopaikkojen sijoittumisen suhteen tulee esille tehtäessä pitemmän aikavälin suunnitelmaa varhaiskasvatukseen. Tarkastuslautakunnan kertomuksessa Putaan alueella ei otettu huomioon Putaan vuoropäiväkodin paikkatilannetta. Putaan vuoropäiväkodissa on myös lapsia, joilla ei varsinaisesti ole vuorohoidon tarvetta. Tähän tulee kiinnittää huomioita, kun varhaiskasvatuksen päiväkotiverkkoa tulevaisuudessa tarkastellaan.

Varhaiskasvatuksen ja koulun tiiviimpään yhteistyöhön pyrkinyt kokeilu Kaakamossa ja Kyläjoella ei kaatunut tahdon puutteeseen vaan siihen, että kahta työehtosopimusta ei voitu yhdistää. Kokemus oli kuitenkin kannustava ja jäämmekin odottamaan maan hallituksen lupaamia linjauksia asian suhteen.

Koulujen ruokahuolto siirrettiin teknisten palveluiden alaisuuteen v. 2019. Prosessi viivästyi ja osa ruokahuollon henkilökunnan palkoista jäi siirtämättä. Tulevaisuudessa mikäli tämän tyyppisiä asioita tehdään, asioille on varattava riittävästi aikaa ja eri toimialojen yhteistyön on toimittava.

Elämänlaatulautakunnan toiminnassa tarkastuslautakunta korosti edunvalvonnassa onnistumista. Tästä hyvänä esimerkkinä nähtiin Tornionlaakson museon saama vastuumuseotehtävä. Museon kehitys jatkuu, kaupungin vetovoima ja kulttuurillinen status nousee. Myös alueen kannalta asia on merkittävä, koska museo edustaa koko Länsi-Pohjaa.

Tarkastuslautakunnan havainto siitä, että erityisesti nuorisotoimessa ja kansalaisopistossa harrastetaan aktiivista hanketoimintaa kuvaa hyvin nykyistä tilannetta valtionosuuksien suhteen. Jotta toimintaa voidaan kehittää ja laajentaa ainoa keino ovat erilaiset hankkeet. Kuitenkin kuten lautakuntakin huomioi ei perustehtävää saa tämän takia unohtaa. Hankkeilla ei ole tarkoitus paikata perustehtävän mahdollisia aukkoja eikä väheksyä perustehtävän tärkeyttä.

Tarkasteltaessa suositusten vaikuttavuutta vuosilta 2017 – 2018 nostaa tarkastuslautakunta esiin sivistyspalveluiden osalta liikuntatoimen. Lautakunta perää eri toimialoilta parempaa yhteistyötä, ja yleensä parempaa tuloksellisuutta jotta torniolaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kehittyisi oikeaan suuntaan. Erityisenä ongelmana nähtiin se, että liikuntatoimessa ei ollut sivistystoimenjohtajan alaisuudessa toimivaa henkilöä. Asiaan reagoitiin ja vuonna 2019 palkattiin liikuntavastaava hoitamaan liikuntapalveluja ja

7.9.2020

hyvinvointia edistävää toimintaa. Työ on vasta alussa ja kuten lautakuntakin toteaa, työn organisointi eri toimialojen kesken on suunniteltava ja tavoitteena tulee olla yleisen hyvinvoinnin ja terveyden lisääntyminen.

Teknisten palveluiden lausunto

Tarkastuslautakunta on suorittanut vuoden 2019 osalta arviointia valtuuston asettamien tavoitteiden ja niiden saavuttamiseksi suunniteltujen toimenpiteiden perusteella. Lähtökohta on selkeä ja johdonmukainen ja antaa hyvän kuvan kaupunkistrategian toteutumisesta kyseisenä toimintavuonna.

Arviointikertomusta voisi täten myös oivallisesti hyödyntää strategian väliarvioinnissa.

Strategisten tavoitteiden vetovoimainen rajakaupunki sekä toimivat ja uudistuvat palvelut osalta tarkastuslautakunta on arvioinut, että talousarviotavoitteet ovat toteutuneet hyvin. Näiltä osin arvioon on helppo yhtyä.

Onnellinen ja osallistuva torniolainen -tavoitteen osalta tarkastuslautakunta on arviossaan todennut, että on erittäin tärkeää, että lähiliikuntapaikoista pidetään hyvää huolta ja niitä kehitetään. Tarkastuslautakunta esittää edelleen, että tavoitteiden tasoa voitaisiin nostaa esim. pyöräilyn kehittämissuunnitelman ehdotusten toteuttamisessa. Lautakunnan huomiot ovat näiltä osin oikeat. Lähiliikuntapaikkojen kehittämisessä on kuitenkin tehtävä pitkäjänteistä työtä. Merkittävää lisäpanostusta ja tason nostoa olemassa olevaan palveluverkostoon ei kuitenkaan ole realistista tavoitella. Lähitulevaisuuden haasteena onkin ylläpitää ja kunnostaa nykyinen verkosto. Useat lähiliikuntapaikat ovat ikääntyneitä ja huonokuntoisia. Esimerkiksi Kokkokankaan kuntoradan valaistus on toteutettu 80-luvulla, pääosin tuolloin toisaalta käytöstä poistetuina rakenteina. Valaistuksen uusiminen on ohjelmassa vuoden 2020 aikana ja työhön on saatu myös valtion avustusta. Valtion avustusta haetaan kaikkiin lähiliikuntapaikkahankkeisiin, ja niitä on myös saatu hyvin.

Tarkastuslautakunta on kirjannut arviossaan myös, että on syytä odottaa liikuntapaikkarakentamisen hankeosaamisen ja kunnallisen liikuntatoimen päätöksenteon ja liikuntapoliittisten kysymysten edistymistä ja yleistä kehitystyötä menneiden lähivuosien tilasta. Näiltä osin ei teknisille palvelujen osalta ei aukea, mitä lautakunta kirjauksellaan tarkoittaa. Edellä mainittujen valtion avustusten saamista liikuntapaikkarakentamiseen voitaneen pitää yhtenä hyvänä mittarina liikuntapaikkarakentamisen hankeosaamisesta. 2010-luvulla valtion avustusta suuriin hankkeisiin on saatu yhteensä 2 570 000 € (Putaan hallin laajennus

7.9.2020

600 000 €, Putaan hallin peruskorjaus 750 000 €, Arpelan urheilutalo 320 000 €, uimahalli 900 000 €). Lisäksi avustusta on saatu kaikkiin haettuihin Lapin ELYn päätösvallassa oleviin pieniin lähiliikuntapaikkahankkeisiin, joita on ollut muutamia joka vuosi. Jokainen valtion avustama hanke edellyttää erittäin tarkkojen ohjeiden mukaisia hankesuunnitelmia ja lopulta toteutusprosessin läpivientiä rahoituspäätösten ehtojen mukaisesti. Tätä osaamista teknisiltä palveluilta löytyy edelleen, vaikka rakennuttamisen resurssit ovatkin kaventuneet.

Toimivan kaupunkikonserni -tavoitteesta lautakunta on aivan oikein kirjannut, että tavoitteessa ei onnistuttu. Lautakunta toteaa, että kaupunginhallitus on edellyttänyt, että toimialat seuraavat aktiivisesti määrärahojen käyttöä ja ryhtyvät toimenpiteisiin talousarviossa pysymiseksi. Teknisten palvelujen osalta budjetoituvaje havaittiin hyvin aikaisin toimintavuoden 2019 alussa. Asiasta raportoitiin ensimmäisen kerran osavuosikatsauksessa 1-3/2019, seuraavan kerran puolivuotiskatsauksessa 1-6/2019 ja lopulta myös kolmannessa osavuosikatsauksessa 1-9/2019. Jokaisessa raportissa esitettiin, että kyseinen alijäämä pyritään säästämään muista menoista, joka myös näytti olevan mahdollista, myös viimeisessä osavuosikatsauksessa. Tällä myös haluttiin välittää selvä viesti säästäväisyyteen toimialan yksiköihin. Säästötavoite ei kuitenkaan onnistunut ja lopputuloksena oli menojen ylitys, joka kirjauksista johtuen oli selvillä vasta tammikuussa 2020.

Tässä yhteydessä tarkastuslautakunnan on hyvä huomioida myös toimialojen käytännön aikataulu ylitysanomusten laadinnassa. Ylitysanomuksen mennessä valtuustoon käsiteltäväksi joulukuun alussa, on sen oltava marraskuun lopussa jo kaupunginhallituksen käsittelyssä. Tätä ennen on se käsiteltävä lautakunnassa marraskuun alussa. Kun asiaa valmistellaan loka-marraskuun vaihteessa, saadaan luotettavat taloustiedot syyskuun lopun tilanteesta, toki osittain reaaliaikaisena myös lokakuun lopun toteuma on tiedossa. Käytännössä ylitysanomuksen laatiminen tuossa vaiheessa esim. vuoden 2019 osalta olisi tarkoittanut sitä, että säästötavoitteesta luovutaan, mikä kokonaisuuden kannalta olisi ollut huono vaihtoehto. Toimialalla ymmärretään kuitenkin, että mahdolliset muutosesitykset on käsiteltävä toimintavuoden aikana. Näin meneteltiin toimialan investointien osalta myös toimintavuonna 2019. Jatkossa myös käyttötalouden mahdolliset muutosesitykset tuodaan valtuustoon kuluvan toimintavuoden aikana, vaikka sen ei katsota tukevan mahdollisia säästötavoitteita.